

מדי הדליף למחתי גולן

רים במכה אחת. הוא הטיל את האחריות לצעד הבילתי-יחוקי שעשה גם על שכמ הכנסת, והקטין את מידת האחריות שלו ושל השרים. התישג השני שלו: הוא הבי טיח לעצמו שגם הליכוד, המפלגה הגדולה באופוזיציה, לא יפוצץ את הפרשה עלידי הגשת הצעה לסדר-יום בעניין, או הגשת שאלתה לכנסת.

אולם רבין ביקש להבטיח את עצמו מכיוון נוסף, הוא הורה לזמן את ועדת העורכים, בה משתתפים עורכי כל העיתונים היומיים בארץ. מלבד עורכי הארץ גרשום שוקן וגדעון סאמט, לא ידע איש מעורכי העיתונים כלל על הפרשה. במי לים קצרות הוסבר העניין לעורכים הנדהים, וכולם הבטיחו לשמור על קשר שלה שתיקה. כמו בהרבה פעמים קודמות, גילה השילטון לעורכי העיתונים סקופים שאותם לא ידעו כלל, עוד לפני שהדבר נודע להם ממקורות אחרים, וחסמם הבטחה לשמור על דממה מוחלטת.

פצצה אטומית

מהי הפצצה האטומית בספרו של מתי גולן?
גולן כתב ספר שבו הסתמך על עדויות והדלפות מאישי מימשל גבוהים, על המדיניות הישראלית מיום פרוץ מלחמת יום הכיפורים ועד לחתימת הסכם ההפרדה עם סוריה. בספר, אשר שמו עדיין לא הוחלט בין שני השמות שהוצעו: עימות והפרדה או קריסת התיכונ, סוקר גולן בשישה פרקים את התקופה שבה עוסק סיפרו של גולן היא מה-6 באוקטובר 1973, ועד ל-1 בינוי 1974. חלק מהחומר שכתב גולן לא הרגיש כלל את ראש הממשלה, כאשר קיבל את הספר לקריאה מהצנזורה. אולם קטעים אחרים הוציאו אותו מכליו.

אולם את רבין הסרירו שתי בעיות נוספות בעניין של מתי גולן, מלבד הנזקים שעלולים להיגרם לישראל, לדעתו, אם יופיע הספר. שתי הבעיות היו: איתורו של מי שהדליף את החומר המדויק לגולן, וגולן עצמו.

כאן עשה רבין עוד צעד מסוכן לחופש העיתונות והביטוי בארץ. הוא דרש משי-רותי הביטחון לאתר את המדליף, רתימת שירות הביטחון הכללי למשימות פוליטיות פנימיות היא צעד מסוכן ביותר, אשר רבין הוא חדש בו. איסור הראל סולק על-ידי בגין, לאחר שניסה לרתום את העיתונות לדעתו-שלו בפרשת המדענים הגרמניים. ראשי שירות הביטחון הכללי, בתקופה שאחרי סילוקו של איסור, עמוס מנור ויוסף ("יוסקה") הרמלין נדרשו מיספר פעמים על-ידי ראשי הממשלה, לוי אשכול וגולדה מאיר, לעסוק בנושאי פוליטיקת הפנים, ותמיד סירבו בכל תוקף, וראשי הממשלה נאלצו — או נאלצה — לוותר.

רק במקרה אחד הסכים ראש שירות הביטחון הרמלין לחקור את ההדלפות משיבות הממשלה, וגם אז, רק לגבי אותם שרים שהסכימו להיחקר או שחיקרו אודותיהם, והתוצאות בחקירה זו היו אפס. אולם ראש שירות הביטחון הנוכחי הסכים מילד לדרישתו של רבין, שהוא הממונה הישיר עליו.

סיפרו של מתי גולן הוגש לצניזורה לפני כחודש וחצי. עד לאמצע השבוע שעבר נידחו כל פניותיו של גולן לגבי גורל הספר בלתי-שוב. בכל פעם סיפרו לו שעדיין לא הספיקו לקרוא את הספר עד תומו, ולדון בו.

היום ברור כי הצנזורה היא שנתנה (המשך בעמוד 24)

ראשי-הממשלה יצחק רבין זימן ביום הרביעי האחרון ישיבת ממשלה סודית, שהוכרזה כוועדת שרים לענייני ביטחון.

כאשר הגיעו השרים הסקרניים למישרד ראשי-הממשלה, הופתעו לשמוע את נושא הישיבה. כפי שהציג אותו בפניהם יצחק רבין: "כיצד למנוע את פירסום סיפרו החדש של הכתב המדיני של הארץ, מתי גולן."

לשרים הנדהמים גילה ראשי-הממשלה טפה, אולם כיסה טפחיים.

אולם, לכל אחד מהשרים שהשתתף באותה פגישה היה ברור דבר אחד. הן ראשי-הממשלה והן היועץ-המישפטי ידעו, כי פסילת סיפרו של גולן על-ידי הצנזורה לא תעמוד בשום מיכתן ציבורי או מישפטי, כיוון שהספר לא גילה אף סוד צבאי אחד. ראשי-הממשלה רצה את אישורם של אותם שרים לצעד התריג אותו רצה לעשות, ואת התימתם על סנימת הפה ודיכוי חופש העיתונות והספרות בארץ.

ברגע שקיבלו רבין ושמגר את האור

יצחק רבין לחזור את הגהגד אחרי רנית, חזרה לחשבת ימי דויד בן גוריון ואיסור הראל.

אפשר אולי להבין את החרדה האקוטית שאחזה ביצחק רבין. מעמדו כראשי-ממשלה נמצא בסכנה. ממשלתו יכלה ליפול בשער רורייה בינלאומית — כך היה נדמה לו. אולם קשה יותר — כימעט בלתי אפשרי — להבין את אלה המסייעים לו תוך היסחפות בפאניקה האישית שלו.

יותר ממצבו העגום של ראשי-הממשלה, עצוב לראות מה מתרחש במדינת-ישראל כאשר נערך לעיניה חיוון תעתועים זה. המדינה כולה מקבלת על עצמה את הדין ושותקת. לא נשמע אף קול שיתריע ויז היר מפני המיפנה הרהי-הסכנות המתחולל בעצם ימים אלה.

כד שרי הממשלה, לדא יוצא מהקלד, נותנים יד למעשים הנעשים והופכים בכך שותפים לפשע. הכנסת כודה, על כל מיפלגותיה, מצטרפת ליהדות הרממה. אף אחת מהמיפלגות, מהשמאל עד הימין, אינה פוצה מה ומצפצפת. מישטר הפחד וההשכון חוזר למשול בייפה, ושרי האופוזיציה הדוחמת נעלמו מן הכנסת. השכוע זה הוכח בצורה בוטה.

העיתונות, שהתגאתה בשחרורה, קצפה אף היא לדום, כמו מתוך גענועים לימים הטובים בה היתה ממלאת ללא היסוס אחרי פקודות השילטון. שוב מנצלים לרעה את מילת הקסם "ביטחון-המדינה" המשמשת, כמו בעבר, לחיפוי על מישטר כושל ורופף המנסה להגן על קיומו בצורה נואשת.

כד מאמציו של יצחק רבין מכוונים בהגן זה למטרה אחת ויחידה: לשמור על שילטונו בכח מחיר, אפילו אם יהיה המחיר, הדמוקרטיה של המדינה. שרי ממ

מתרחש בתוך מיפלגתו שלו. כפי שהתגלה מיומנו של משה שרת, שראה אור אך לפני שנה, היה עיקוב ובילוש אסילו אחרי שרי ממשלתו של דויד בגוריון.

הדלפות מדיוני הממשלה או משיחותיהם של שרים וראשי המדינה, נחשבו לפשע נורא. שירותי-הביטחון גויסו לא אחת כדי לגלות את המדלפים. הצנזורה הי צבאית של צה"ל שימשה באותם ימים כמכשיר פוליטי מובהק בידי השילטון. היא מנעה באופן שיטתי פירסום כל מידע שהיה בו כדי לפגוע בשילטון ושלא היתה לו כל גיעה, ישירה או עקיפה, לביטחון-המדינה.

מידע חיוני שבכל מדינה דמוקרטית הוא מזכותם האלמנטרית של אזרחיה, נמ נע מאזרחי המדינה או נמסר להם בצורה מעוותת ומסולפת.

ליברליזציה על בלימה

העיתונות הישראלית כולה, להוציא שבועון זה, שימשה באותם ימים מכשיר בידי השילטון לשיטפת מוח לעם. היא ענתה אמן אחרי כל מעשה תועבה שנעשה על-ידי השילטון, לא העזה למתוח ביקורת ולעמוד על זכויותיה של עיתונות חופשית במדינה דמוקרטית. חופש העיתונות נדרס אז בהסכמת ה עיתונאים עצמם. אז הוציא המוסד של "ועדת העורכים" היה זה מועדון סגור של עורכי העיתונות היומית, שתמורת הזכות להסתופף בצילם של ראשי המדינה ולזכות בפירוור מידע סלקטיבי בלעדי להם, היו מוכנים לגזור אלם על עצמם בעניינים שהכריעו את גורל המדינה.

את קולה של העיתונות החופשית ניסו באותם ימים להשתיק בשיטות של טי-רו. הפאניקה של ראשי השילטון והרדי תם מפני ביקורת ציבורית הביאו לתופעה הנשמעת כיום כבלתי-מתקבלת-הדעת. מאות אלפי לירות מתקציב-הביטחון של המדינה, סכום עתק באותם ימים, הוצאו על ידי שירות-הביטחון כדי להקים שברי עון מתחרה להעולם הזה, תוך תקווה שהוא יגרום לחיסולו המסחרי אחרי שכל שאר השיטות נכשלו.

הכנסת של אותם ימים, על סיעות הי קואליציה והאופוזיציה שלה, היתה ברובה אוסף של אוטומטים, חסרי כל מחשבה עצמאית. שמרנות חבריה לא ידעו כלל על המתחולל באמת במדינה.

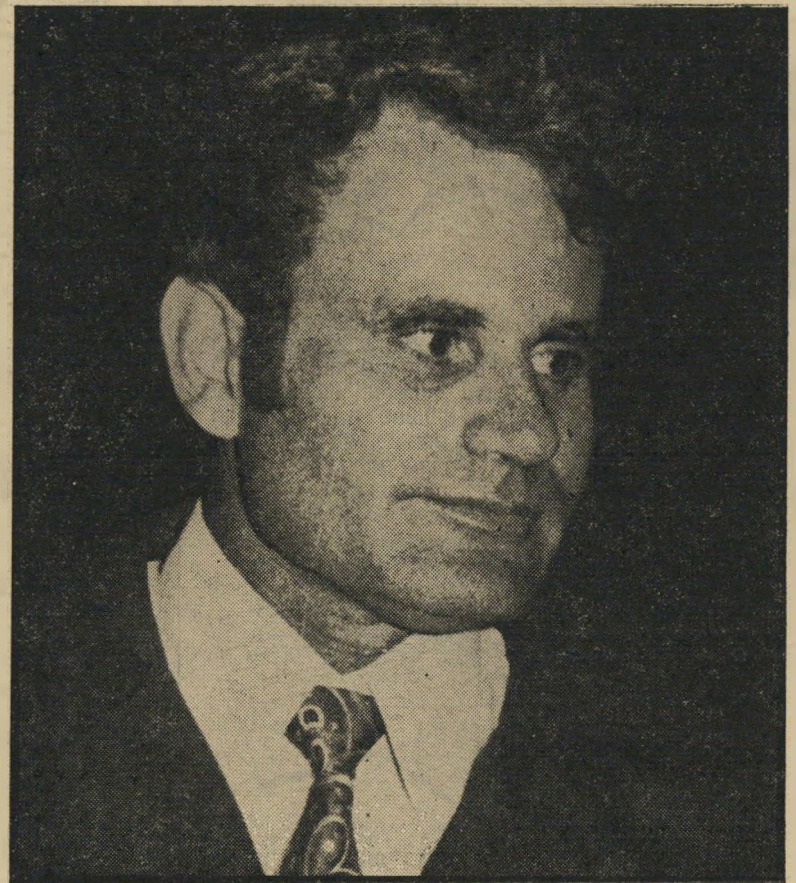
מצב זה היה חממה אידיאלית למעשי תכנונות, שחיתות והתרנות בצמרת השילטון, כולל הצמרת הי ביטחוניות שלה. עז רקע זה יכול היה להתחולל בשנת 1954 העסקי הכיש במצריים, שהכיא להדחתו של פנחס לבון מתפקיד שרי הביטחון. פרטיו של עסקיבי שרי החלו להתגלות רק כעבור עשור שלם כשעד עצם היום הזה נחשפים עוד ועוד היבטים של הפרשה שהוסתרו מעיני ה ציבור.

כל זה הי-שנתה בהדרגה מאו סולק דויד בגוריון מראשות-הממשלה. בתהליך ארוך ואיטי של התפכחות, נעלמו לאט לאט סממני מישטר הפחד והחשכון ונתחמו גבולות ברורים בין הרשויות השונות של המדינה. קצב התפכחות זה הואץ מאו מילחמת יום הכיפורים, עם סילוקם מעל הבמה הפוליטית של שרידי שילטונו של דויד בגוריון.

סליח דרך לדיקטטורה

נדמה היה שחלה ליברליזציה בכל הי תחומים; שהשילטון לא יעז עוד להעלות בדעתו להשתמש בשירותי-הביטחון לצרי כים פוליטיים; שהצנזורה הצבאית לא תנוצל עוד לחיפוי וכיסוי פשרות שאינן נוגעות לביטחון-המדינה; שהעיתונות כולה נעשתה חופשית יותר ולוחמת. אלא שליברליזציה זו היתה תלויה על בלימה. די היה במשבר הקטן ביותר כדי להפוך את כל הקערה על פיה.

הפאניקה היא האויב הגדול ביותר של השמיות וצליזות הדעת. היא מסוכנת יותר ממישטרים עריצים וממנהיגים מושחתים. והפאניקה היא המניעה עכשיו את

מתי גולן: מי הדליף?

הירוק מהשרים, הם ביקשו מיושב-ראש ועדת-החקון והביטחון של הכנסת, ח"כ יצחק נבון, לכנס את ועדתו בבחילות. בפני הוועדה חזר רבין על סיפורו, בנימצום רב יותר, אולם כל חברי הוועדה, בהם גם חברי-הכנסת של הליכוד, עברו לדום כאשר הוציא רבין את המילים "ביטחון ישראל" מפיו, ואישרו את החלטתו והחלטת השרים. בהעברו את הנושא עם לוועדת-החקון והביטחון, הצליח רבין להרוג שתי ציפור

שלתו, שקשרו את גורלם עימו, ושלרובם ברור כי גם הם יפלו אם יפול רבין. הולי כים אחריו כמו מוכים בסנוורים, כורים לעצמם כמו ידיהם את קיברם הפוליטי והמוסרי.

האינטרס הצר והאישי שה ראי שי השילטון חזר להיות מזוהה עם אינטרס המדינה והעם, הדרך מי כאן ועד לדיקטטורה היא קצרה ביותר.